

Fitz József 75 éves

A magyar könyvtárügy úttörő mestere, az Országos Széchényi Könyvtár tíz éven át volt vezetője felé fordul ez a néhány üdvözlő sor.

Nevéhez fűződik a nemzeti könyvtár első modernizálási próbája: *Fitz* volt minden bizonnyal az első Magyarországon, aki felismerte, hogy a huszadik század nagy könyvtárai nem öncélú tudóstelepek, hanem a művelődés és a kutatás szervezett nagyüzemei. Az akkori lehetőségek között szívós türelemmel honosította meg a könyvtári munka legegységesebb műszaki eszközeit. Ennek az elemi gépesítésnek még ma is működő, szívbólummá vált emléke az Adréma-sokszorosító, a könyvtár katalógus-hálózatának *Fitz* József óta központi termelő-bázisa. Új eszközzel új szervezést párosított: munkatársai segítségével megvalósította a címfelvételi munka tagolását, a munkafázisok egymásutánjának szalagszerű elosztását. Az elavult, német mintájú címfelvételi szabályokat — más magyar könyvtárakkal együtt haladva — átalakította. Meghonosította az idejétmúlt müncheni szakrendszer helyén a tizedes osztályozást, még a *Szabó* Ervin által átdolgozott és először a Fővárosi Könyvtárban alkalmazott magyar táblázatok szerint. Csak régi munkatársai emlékezhetnek már arra, mekkora személyes erőfeszítést, leleményt kívánt abban az időben a magától értetődő műszaki fejlesztés feltételeit megteremteni. Csupán példaképpen említsük, hogy az Adréma-gép mai szemmel kicsinynek számító „beruházására” nem valami hivatalos főhatóság, nem a minisztérium adta a fedezetet, hanem *Fitz* József teremtette elő elfekvő fölőspéldányok értékesítésével, amelyeknek eladása ugyanakkor a raktárakat szabadította meg a munka és rend akadályává vált ballasztól.

Fitz József a korszerű könyvtártechnikának korában is méltányolt szakembere volt — de elsősorban mégis maguknak a könyveknek, a könyvek életének és történetének ismerője. Pályáját az Egyetemi könyvtár ősnymotatványtárában kezdte — az ősnymotatványok meghatározásának modern módszereit ő tette nálunk közkinccsé. Nem kisebbíti, hanem emeli a könyvtár mai szakembereinek érdemét, hogy a *Fitz* József nyomdokain járó módszerekkel szerkesztett ősnymotatványkatalógus most fog megjelenni. *Fitz* indította meg a Régi Magyar Könyvtár új feldolgozását, — ennek gyümölcse is ma érik meg, ma, amikor a *Fitz* szaktudása és szervezőképessége mögül a mulasztásokkal terhes korban még hiányzó támogatást megújult Akadémiánk biztosította. De gondja volt *Fitz* Józsefnek arra is, hogy nemzeti bibliográfiánknak az első világháború idején elakadt folyamát újra megindítsa: *Magyar Könyvészet* címmel ő adta ki 1936-tól addig, amíg a második világháború újra gátat nem vetett a munkának,

az éves bibliográfiát. Végül *Fitz* alatt indult meg a hírlapok és folyóiratok nemzeti bibliográfiájának feldolgozása és kiadása.

Fitz Józsefről, az Országos Széchényi Könyvtár volt főigazgatójáról akarunk itt megemlékezni. Nem szóltunk ezért *Fitz* Józsefről, a tudós kutatóról — munkájának kiterjedését és mélységét a nemzeti könyvtárban őrzött művei is jelzik. A könyvtörténetnek mindmáig kevés avatottabb ismerője volt nálunk *Fitz* Józsefnél — és megadatott neki, hogy egyik főművét — *A magyar nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem történetét* — alig két éve adhatta ki, jelölve ezzel a művel is a szellemi frissesség és fiatalság győzelmét az években kifejezett kor fölött.

Az évek sora felett győzött az egyéniség is, *Fitz* József emberi, közvetlen hatása. A tudós szerénységének említése vele kapcsolatban nem frázis. Minden tettében övé volt a gond, az indítás — az eredményt és az érdemet boldogan adta át munkatársainak. Mélyen rokonszenves személyisége alapozta meg tekintélyét az akkori könyvtárosok és könyvszeretők között. Magától értetődően lett elnöke az első magyar könyvtáros egyesületnek. Az egyesületen keresztül nyitott először utat a nemzetközi könyvtáros körök felé, mert az általa alapított magyar könyvtáros egyesület a nemzetközi könyvtárosszövetségnek, a FIAB-nak is tagja lett. A könyvtáros egyesület keretében *Fitz* szervezte meg, a Tanácsköztársaság könyvtári vezetőinek e téren úttörő munkája óta az első magyarországi könyvtáros tanfolyamot.

A fiatalnak megmaradt régi mestert üdvözli hetvenötödik születési évfordulóján a Könyvtár. Szélesebbre tárt perspektívákat, messzebb vezető utakat akarunk ma látni magunk előtt, mint amilyenre *Fitz* József ideje lehetőséget nyitott. De az úton mindig tisztelettel állunk meg az ő lépéseinek egy-egy marandó nyoma előtt.